

VA TREBUI SA FAC CHIMIOTERAPIE ?

Dr. Alexandru Eniu
Institutul Oncologic "Ion Chiricuța"

Una dintre primele întrebări ale pacienților și familiilor lor, confrunțați cu diagnosticul de cancer este: "va trebui să fac chimioterapie?" Pentru multă lume, cuvântul de chimioterapie declanșează sentimente de panică: "o să-mi cadă părul" și "îmi va fi rău, nu voi suporta!".

Această reacție frecventă, este datorată experiențelor neplăcute ale pacienților tratați la începutul anilor '80, în epoca de pionierat a tratamentelor citostatice, când nu dispuneam de medicamente specializate în tratamentul efectelor secundare ale chimioterapiei. Actualmente, medicina modernă vine în ajutorul pacienților cu medicamente direcționate împotriva senzației de greață, pentru prevenirea complicațiilor infecțioase, cardiace și chiar cu dispozitive ce împiedică căderea părului, astfel încât tratamentul este mai ușor de tolerat. Chimioterapia este o experiență pe care fiecare pacient o trăiește în contextul suferinței sale, dar de cele mai multe ori este mai puțin neplăcută decât s-ar fi așteptat.

Existând această aură negativă în jurul conceptului, de ce este necesară și indicată chimioterapia? Una din problemele majore în tratamentul cancerului este faptul că, pe măsură ce tumora crește, celulele canceroase pot să se desprindă și, pe calea vaselor limfatiche sau sanguine, să se împrăștie în alte părți ale corpului, foarte asemănător cu modul în care semințele unei plante sunt împrăștiate de vânt sau plutesc pe un râu, pentru a crește în altă parte. Astfel, devine necesar ca întreg organismul să fie tratat cu medicamente ce pot ajunge prin circulație la

aceste celule împrăștiate și să le distrugă. Ceilalți parteneri în lupta împotriva cancerului, chirurgia și radioterapia, sunt tratamente localizate, care se adresează celulelor canceroase aflate într-o zonă bine definită, și sunt completate de chimioterapie, care este un tratament sistemic al întregului organism.

De ce apar efectele secundare ale citostaticelor? Chimioterapia acționează prin distrugerea celulelor tumorale, dar pentru că medicamentul se răspândește în tot organismul, afectează și celulele normale. Celulele tumorale se divid însă mai rapid și organismele sunt mai puțin capabile să-și repare defectele, de aceea chimioterapia distruge celulele tumorale în mod preferențial, fără să creeze stricăciuni prea mari țesuturilor normale. Cu toate acestea sunt afectate în primul rând măduva osoasă hematoformatoare (care dă naștere celulelor sângelui), celulele din tubul digestiv, celulele responsabile de reproducere și foliculii piloși (celulele care dau naștere firelor de păr).

Efectele secundare depind în mare măsură de medicamentul administrat, dar și de toleranța pacientului. De aceea este importantă o bună informare a pacientului de către medic, referitor la posibilele simptome și conduita de urmat, dar, în același timp, trebuie știut că nu este obligatorie apariția efectelor neplăcute. Mulți pacienți suportă tratamentul citostatic fără să aibă nici o acuză deosebită. Pe de altă parte, lipsa unor efecte secundare în urma unui tratament corect dozat nu înseamnă că medicamentele nu sunt eficiente, ci denotă o bună toleranță a pacientului. Pacienții care se întâlnesc la curele de chimioterapie discută despre aceste lucruri, dar nu trebuie discutate tratamentele între ele, deoarece există foarte multe tipuri diferite de cancer,

iar decizia tratamentului depinde de multe variabile. Fiecare pacient este unic, având caracteristici care îl diferențiază de un altul, de aceea și tratamentele pot fi diferite.

Este de reținut că toate tratamentele citostatice trec printr-un proces de testare ce durează ani de zile, și au fost dezvoltate ținându-se seama în primul rând de toleranța pacientului și apoi de eficacitate. Conceptul modern de menținere a calității vieții pacientului înseamnă că tratamentul nu se face “cu orice preț”, ci în funcție de toleranța bolnavului.

Cele mai frecvente efecte secundare ale chimioterapiei sunt greața, oboseala și căderea părului.

Greața este un simptom comun și de multe ori singurul efect secundar al chimioterapiei. De obicei apare după 6 – 7 ore de la administrarea medicamentelor, și poate dura de la câteva ore la câteva zile, în funcție de individ. În rare cazuri greața poate fi severă, iar câteodată frica de greață poate fi atât de intensă încât se declanșează la vederea spitalului sau a medicamentelor, înainte de tratament. Nu totdeauna senzația de greață este însoțită de vărsături. Actualmente dispunem de mai multe medicamente pentru revenirea și tratamentul stării de greață, numite antiemetice, astfel încât de cele mai multe ori senzația este controlată sau complet abolită. Greața poate duce la scăderea apetitului. Deoarece o bună nutriție este necesară pentru a putea lupta împotriva bolii, trebuie asigurat un aport adecvat, pentru mese mai reduse cantitativ dar mai dese, cu alimente echilibrate și bogate în calorii.

Dozele mari de citostatice pot produce oboseală, în special în prima zi după tratament, de aceea este recomandabilă ajustarea programului în mod corespunzător. La polul celălalt se situează pacienții care continuă să lucreze în timpul tratamentului citostatic, lucru recomandabil pentru echilibrul psihic, dacă toleranța tratamentului o permite.

Căderea părului (alopecia) este un efect secundar temut în special de pacienți, dintre care unele refuză tratamentul recomandat datorită acestui fapt. Primul element

important de știut pentru pacienți este că alopecia postchimioterapie este totdeauna complet reversibilă, părul crește la loc după încheierea tratamentului, și adesea este mai des și mai creț decât înainte. Desigur impactul psihologic al căderii părului este mare, dar a refuza un tratament eficient al unei boli grave cum este cancerul implică mari riscuri pentru evoluția viitoare a bolii. De cele mai multe ori, procurarea unei peruci înainte să cadă părul (lucru care se întâmplă în general după trei săptămâni de la primul ciclu al chimioterapiei) poate asigura confortul necesar pacienților în perioada de timp în care sunt sub tratament.

Chimioterapia poate cauza și alte efecte secundare, mai puțin frecvente: scade apărarea organismului față de infecții, pot apare probleme intestinale (diaree sau, dimpotrivă, constipație), afte ale mucoasei bucale, etc, pe care medicul le va explica pacientului, împreună cu măsurile care trebuie luate, în funcție de specificul tratamentului.

Chimioterapia se administrează actualmente, datorită toleranței bune, de cele mai multe ori, în regim de spitalizare ambulatoriu, adică pacientul nu este reținut în spital. O zi tipică de chimioterapie începe cu prezentarea pacientului la spital pentru o analiză a sângelui, pentru a verifica dacă organismul și-a revenit după cura precedentă. Urmează o discuție cu medicul, referitoare la elementele care au apărut de la ultima vizită, în principal evaluarea eficacității tratamentului și înregistrarea efectelor secundare. Dacă analizele permit, urmează administrarea propriu-zisă a medicamentelor. De obicei, aceasta constă

într-o perfuzie care durează de la o jumătate de oră la trei-patru ore, care se administrează într-o sală dedicată tratamentelor de zi. Aici, pacienții poartă hainele proprii, nu pijama, și, după terminarea perfuziei se întorc acasă.

Pe parcursul tratamentului pot veni singuri, sau pot fi însoțiți de un membru al familiei sau prieten. Alteori, chimioterapia poate fi administrată pe cale orală, pacientul urmând să și le autoadministreze la domiciliu. Un ciclu de chimioterapie (o perfuzie) se repetă la un interval de trei – patru săptămâni, astfel încât durata tipică a unui tratament citostatic este de câteva luni.

Tratamentul cancerului este dificil, atât pentru medic cât și pentru pacient, deoarece eficiența chimioterapiei este plătită prin efectele secundare. O bună informare asupra beneficiilor și consecințelor chimioterapiei poate diminua reticența în fața acestui termen, fiind esențială pentru stabilirea unei relații de încredere și cooperare între medic și bolnav, pentru atingerea scopului comun, învingerea bolii.